

AVERSS UN REVERSS

Latvijas Bankas biļetens • 2008. gads Nr. 4

ŠAJĀ NUMURĀ

2 LATVIJAS BANKAS POZĪCIJA: SABALANSĒTS BUDŽETS NEPIECIEŠAMS PAR KATRU CENU! ILMĀRS RIMŠĒVIČS

Latvijai, kā mazai ekonomikai, kas pēdējo četru gadu laikā ir karsēta uz nebēdu, šobrīd nekas mazāks par sabalansētu budžetu nav pieņemams. Latvijā inflācija joprojām atrodas virs 15%, ir liels importa pārsvars pār eksportu, un ikdienas patēriņš, dzīvojot uz parāda, šīs kaites atkal saasinās.

5 EKSPORTA KREDĪTU GARANTIJAS – SAGAI DĀMIE IEGUVUMI GATIS ĀBELE

Ar ieguldījuma fonda starpniecību komersantiem tiks nodrošināta pieeja Eiropas Savienības struktūrfondu finansējumam komercdarbības uzsākšanai un attīstībai, tiks piedāvāti paaugstināta riska aizdevumi, riska kapitāla finansējums, tai skaitā arī eksporta kredīta apdrošināšana.

8 AUGSTI KVALIFICĒTS DARBASPĒKS – VALSTS ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOSACĪJUMS JŪLIJA PASTUŠENKO

Valsts ieinteresētība kvalificētu viesstrādnieku piesaistīšanā varētu atvieglot uzņēmējiem risināt nodarbinātības jautājumu. Ir nepieciešama mērķtiecīga valsts imigrācijas politika, lai Latvijas tautsaimniecībai nepieciešamā kvalificētā darbaspēka piesaistīšana notiktu koordinēti un kontrolēti.

ISZIŅAS

- 4 * Londonā, *JP Morgan* birojā, finanšu un masu mediju pārstāvji novembra seminārā tikās ar Latvijas Bankas un Zviedrijas banku speciālistiem.
- 6 * Latvijas Banka izsludina Latvijas augstskolu studentu zinātnisko darbu konkursu; darbi jāiesniedz no 2009. gada 18. līdz 29. maijam, paredzētas sešas godalgas.
- ### 12 LATVIJAS BANKAS PADOMĒ

ILMĀRS RIMŠĒVIČS
Latvijas Bankas prezidents

LATVIJAS BANKAS POZĪCIJA: SABALANSĒTS BUDŽETS NEPIECIEŠAMS PAR KATRU CENU!

Arvien skaidrāk redzams, ka Latvija jau nonākusi pasaules finanšu krīzes viļņu šļakatās. Bezdeficīta vai pārpalikuma budžets ir zāles pret jebkuru ekonomisku satricinājumu. Tāpēc ir īpaši svarīgi, lai Latvijas finanses ir sabalansētas, jo citādi būs vēl jāmeklē, kur aizņemties, lai segtu deficītu!

(Turpinājums 2. lpp.)

(Sākums 1. lpp.)

Latvijas Bankas pozīcija: sabalansēts budžets nepieciešams par katru cenu!

Tautsaimnieki Latvijā un ārpusaulē šobrīd sagaida skaidrus signālus par atbildīgu ekonomisko politiku – pirmkārt, maksimāli sabalansētu budžetu 2009. gadam. Latvijas finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšanai, mazinot globālās finanšu krīzes ietekmi, kā arī reālās ekonomikas atveseļošanas pasākumiem būs izšķirīga nozīme, kā investori vērtēs Latvijas tautsaimniecības izaugsmes izredzes. Arī Latvijas Bankas uzstādījums, ka sabalansēts budžets ir nepieciešams par katru cenu, joprojām ir spēkā. Kāpēc šāda nostāja – piedāvājam atbildes, balstoties uz Latvijas Bankas prezidenta Ilmāra Rimšēviča publiskajiem izteikumiem (2008. gada novembrī).

Ekonomika strauji atdziest, budžets savukārt top nepieredzēti karsti. Valdība ir stipri samazinājusi budžeta deficītu iepretim sākotnēji plānotajam (-5% no IKP), bet Latvijas Banka mudina to sabalansēt. Kāpēc tas, jūsuprāt, ir prātīgāk un svarīgi tieši tagad? 2009. gada budžetam ir jābūt maksimāli sabalansētam, jo

deficīts kavēs ātrāku ekonomikas atkopšanos! Pretējā gadījumā valdība turpinātu uzturēt augstu inflāciju, lielu importu un augstas starpbanku likmes. Tas pasliktinātu uzņēmumu konkurētspēju, valstij sacenšoties atalgojuma lielumā ar privāto sektoru, un palielinātu valsts ārējo parādu, kas šobrīd ir lielākais jauno Eiropas Savienības dalībvalstu vidū. Piedāvātais -1.5% ved mūs tajā pašā grāvī, kādā tagad atrodas šī gada budžets! Proti: labi sākām – ar uzstādījumu sasniegt +1% lielu pārpalikumu, bet tagad, izskatās, gadu beigsim ar deficītu -2%! Pēc analogijas: sākot 2009. gadu ar uzstādījumu – -2% deficīta, varam to beigt ar -4 līdz -5%!

Top arvien skaidrāks, ka Latvija jau nonākusi pasaules finanšu krīzes viļņu šļakatās. Bezdeficīta vai pārpalikuma budžets ir zāles pret jebkuru ekonomisku satricinājumu. Arī no šī viedokļa ir īpaši svarīgi, lai Latvijas finanses ir sabalansētas, jo citādi būs vēl jāaizņemas, lai segtu deficītu! Un jāatceras, ka aizvadītos gadus Latvija nav dzīvojuši ar bezdeficīta budžetu, tāpēc uzkrājumu nav. Latvija novembra beigās paziņojusi, ka uzsāk drošības spilvena meklējumus, ja rastos vajadzība remdēt globālās finanšu krīzes vai valsts tautsaimniecības recesijas ietekmi, oficiāli vērsoties pie Starptautiskā Valūtas fonda un Eiropas Komisijas, lai veiktu priekšdarbus un pētītu iespējas aizņemties. Tas, ko Latvijas Banka aicinājusi beidzamo 4–5 gadu gaitā – strādāt ar sabalansētu vai pārpalikuma budžetu, uzkrāt līdzekļus lēnākas attīstības periodam – Igaunijā ticis praktizēts. Viņi tagad var teikt, ka dzīvos paši ar savām rezervēm.

Daudzas finanšu krīzes skartās zemes ķērušās pie dažāda veida stimulēšanas, izmantojot valsts līdzekļus. Aicinājums samazināt budžeta deficītu krīzes periodā ir zināmā pretrunā ar klasisko recepti par to, kā pārvarēt krīzi un ko darīt krīzes pārvarēšanas posmā.

Tas attiecas uz lielām ekonomikām. Ir ļoti svarīgi nošķirt, ko saka ekonomiskās teorijas un tieši uz kādām ekonomikām tas attiecas. Latvija, kā maza valsts, to nevar atļauties – mums nav tādu uzkrājumu un nav kāda liela tautsaimniecības sektora, kas varētu būt poligons šādai rīcībai. Ja runājam par "vidējo temperatūru slimnīcā", jā, tad ekonomiskās teorijas, protams, ir pareizas, bet diemžēl mazai ekonomikai neder tās pašas zāles, kas lielai ekonomikai. Turklāt tādējādi mēs neļaujam pārcirst algu un cenu spirāli! Bet tā nevienu nepadara īsti turīgāku, vien apdraud pašu galveno – darba vietas, tātd iespēju pelnīt arī turpmāk. Latvijas Banka nekad nav bijusi pret algu paaugstināšanu. Paaugstināt ir grūti, bet nav neiespējami, taču to var darīt tikai ar vienu priekšnoteikumu – izmantojot līdzekļus, kas paliek pāri, kad ir sasniegts sabalansēts budžets.

Es teiktu pat vairāk. Ja gribam iespējami drīz atgriezties pie ekonomiskās izaugsmes, ja gribam labāk dzīvot, tad ir jāveido nulles budžets, izskatot katru pozīciju, nevis vienkārši pieplusējot kādu ciparu iepriekšēja gada izdevumu bāzei. Vēl ideālākā gadījumā, kas gan prasa laiku, būtu veidojams nulles budžets un funkcionāls audits. Vienkārši sakot – izvērtējums: ko valsts dara, kādas ir tās funkcijas un kas varbūt ir lieks.

Bet ieteikums palielināt tēriņus nozīmē turpināt narkomānam dot tās pašas narkotikas. Lai viss notiek kā līdz šim? Proti, ražošana neattīstās, kredīti kļūst dārgāki, inflācija turpina pieaugt, imports turpina apsteigt eksportu? Respektīvi, nedarīt neko?

Vai ir kāda kritiskā robeža, kādu deficītu tomēr varam atļauties?

Latvijai, kā mazai ekonomikai, kura pēdējo četru gadu laikā ir karsēta uz nebēdu, šobrīd jebkas, kas ir mazāks par sabalansētu budžetu, nav pieņemams. Latvijā inflācija joprojām atrodas virs 15%, tā tikai nupat sāka apārstēt, liels ir importa pārsvars pār eksportu, un ikdienas patēriņa izdevumi, dzīvojot uz parāda, šīs kaites atkal saasinās. Inflācija turpinās arī mazināt uzņēmumu konkurētspēju. Tas viss kopā neļauj mums ieteikt neko citu: šodien valstij ir vajadzīgs sabalansēts budžets! Par katru cenu. Mazai tautsaimniecībai, kura šobrīd ir atkarīga tikai no ārvalstu kapitāla plūsmām, ļoti svarīgi ir rīkoties konservatīvi.

Kāds būtu ļaunums, ja rīkojamies pretēji?

Viens procents deficīta nozīmē 175 miljonus latu, divi – 350 miljonus. Latvijas valstij šī summa būs kaut kur jāaizņemas! Mēģinot to darīt ārzemēs, apstiprināsim investoru bažas, ka Latvija izmisīgi beidzamajā brīdī vēl cenšas aizņemties, un procentu likmes būs augstas. Tas var atsaukties arī uz Latvijas uzņēmējiem, šajos tirgos aizņemoties nākotnē.

Ja valsts aizņemas Latvijā? Tas nozīmē, ka komercbankās, kurās ekonomikas atplūdos liekas naudas var nebūt pārāk daudz, "iestaigā" valsts un aizņemas 350 miljonus. Šī nauda tiek burtiski atņemta tautsaimniecības attīstībai – uzņēmējam vai citam kredītņēmējam! Aizņemšanās iespēju viņiem kļūst mazāk un procenti – augstāki. Ja uzskatām, ka Latvijas tautsaimniecība ir jāstimulē, ka tautsaimniecībai jāpalīdz, tad to izdarīs komercbankas, nevis valdība.

Kā jūs vērtējat sarunas starp valdību, arodbiedrībām un darba devējiem par algu pielikumu nākamgad? Vai cilvēkiem, jūsuprāt, vajadzētu pielikt pie algas?

Atbilde ir ļoti vienkārša. Ja budžets ir sabalansēts un ir brīvi līdzekļi, tad, protams, šādas inflācijas apstākļos algas

ir jāpaaugstina. Bet tikai tad, ja budžets ir sabalansēts. Ja tas nav sabalansēts un algas tiek palielinātas uz deficīta rēķina, nu, tad ir grūtāk.

Vai jūs neprognozējat, ka varētu notikt ekonomiskā migrācija, cilvēki varētu braukt prom, lai samaksātu kaut vai tos pašus kredītus?

Es to neprognozēju. Redziet, situācija ir ļoti sarežģīta un smaga visā pasaulē. Ja savā laikā Īrija bija plaukstoša zeme un darba tur netrūka, tad šobrīd visā pasaulē maz ir tādu vietu, kur varētu aizbraukt un darba rokas būtu pieprasītas. Visā pasaulē darbinieki drīzāk zaudē darbu. Šī situācija Latvijas darba meklētājiem noteikti nenāk par labu.

Ne tikai bezdeficīta budžets vai budžets ar mazu deficītu izšķirs atkopšanās gaitu. Jābūt vēl kaut kam, lai ekonomika ietu uz augšu...

Jābūt pievilcīgai investīciju videi, nodokļu sistēmai, jābūt mazam ārējam valsts parādam un ir jābūt resursiem, lai varētu kreditēt.

Vai tas viss Latvijai jau ir pietiekamā apjomā?

Jūs gribat visu nomērīt precīzi, kā fizikā, bet ekonomikā diemžēl nav iespējams definēt, kad būs sasniegts apakšējais punkts. Mēs jau gribētu, lai tas apakšējais punkts būtu sasniegts jau šodien, bet mēs nekādā gadījumā to nevaram

Latvijas tautsaimniecības tendences

Londonā, 2008. gada 3. novembrī, JP Morgan birojā notika seminārs, kurā Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs uzrunāja finanšu, biznesa un masu mediju pārstāvjus. Latvijas Bankas prezidents pauda kopēju viedokli ar Swedbank galveno ekonomisti Sesīliju Hermansonu (Cecīlija Hermansson) un Nordea bankas viceprezidentu un bankas reģionālās nodaļas vadītāju Baltijas valstīs un Polijā Tomasu Nekmaru (Thomas Neckmar).

Stāstot par Latvijas tautsaimniecības attīstības tendencēm un nākotnes perspektīvām investoriem Sītijā (Londonas finanšu un biznesa centrā), Ilmārs Rimšēvičs teica:

"Pasaule ir mainījusies, un mēs saskaramies ar plaša mēroga augošām ekonomiskām problēmām, bet mūsu stiprās puses ļaus tās pārvarēt. Mums ir stabila, ar ārējām rezervēm pilnībā nodrošināta nacionālā valūta, banku sistēma, kuras pamatā stabils un galvenokārt ilgtermiņa finansējums, kā arī daudzveidīga eksporta bāze un augsts darba samaksas elastīgums. Es vēlos investoriem vēlreiz apliecināt, ka Latvijas tautsaimniecībai nedraud risks kļūt par nākamo Īslandi – Īslandes banku īstermiņa parāds divreiz pārsniedz Latvijas kopējo bruto ārējo parādu. Latvijā ir vieni no zemākajiem uzkrājumiem nedrošiem kredītiem pasaulē, un valdība un Latvijas Banka spēj iekšzemes bankām nodrošināt likviditāti, ja nepieciešams. Pamatjautājums te ir par to, cik ātri – vai ar ilgāku nobīdi laikā – atsāksies tautsaimniecības izaugsme. Latvijas tautsaimniecība veidota uz stingriem pamatiem, un straujāka tās atveseļošanās varētu atsākties 2010. gadā. Mēs joprojām gatavojamies ieviest eiro saskaņā ar pašlaik plānoto – 2012. gadā."

Nordea bankas viceprezidents Tomass Nekmars:

"Baltijas valstīs, Polijā un Krievijā mēs īstenojam ilgtermiņa izaugsmes stratēģiju. Mēs neuzskatām, ka pastāv risks, ja izaugsme Baltijas valstīs tiek kontrolēta, un mēs esam pārliecināti par Latvijas turpmāko virzību, jo zinām, ka pēc situācijas normalizēšanās tirgū atsāksies attīstība."

Swedbank galvenā ekonomiste Sesīlija Hermansone:

"Latvijas tautsaimniecības attīstība ir ļoti veiksmīga, un dažu pēdējo gadu laikā tā piesaistījusi nozīmīgu finansējumu. Tautsaimniecības attīstības palēnināšanās rada jaunu iespēju pārstrukturēt Latvijas tautsaimniecību, un ES fondi noteikti veicinās izaugsmi nākotnē."

Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs semināra dalībniekiem, skaidrojot centrālās bankas redzējumu, apliecināja, ka nākamajā gadā uzmanība tiks pievērsta galvenokārt Latvijas eksporta kāpumam, tirgus daļu saglabāšanai un palielināšanai. Latvijā ir spēcīgi eksporta centri, turpinās darbs pie eksporta dažādošanas politikas, īpaši korrūpcietībā. Latvijas Bankas analītiķi paredz, ka nākamajā gadā šajā nozarē atsāksies aktivitātes. Ārvalstu tiešajām investīcijām, kas 2008. gada 1. pusgadā sasniedza augstāko līmeni pēdējo septiņu gadu laikā, joprojām būs izšķiroša nozīme tautsaimniecībā.

apgalvot un noteikt. Ja turpinām nerīkoties un nepieņem pietiekami kardinālus un drastiskus lēmumus, tad sagaidāsim krīzi un zemāko punktu vēl atbūdisim.

Kā investori vērtē Latviju šajā finanšu krīzes rudenī?

Ieguldītājs jeb ārvalstu investors domā: visu laiku ir tāda nedrošība – kas šeit notiks, vai banku sistēma ir stabila, vai šī nauda ir stabila –, es labāk pagaidīšu. Domāju, pašlaik viņi ieņem nogaidošu pozīciju. Es uzskatu, situācija nav tāda, lai investori steigā pamestu valsti. Tas būtu pat tā kā jocīgi, jo Latvijā nekas dramatisks šobrīd vēl nav noticis. Bet tieši tāpēc es gribētu uzsvērt pašreizējo lēmumu, kas atrodas sagatavošanā, no kuriem pamatdokuments ir budžets, izšķirošo nozīmi. Iespējams, liela daļa investoru savu lēmumu varētu pieņemt atkarībā no tā, kādu budžetu Latvijā pieņems.

Jāatceras, ka mūs visu laiku salīdzina ar citām valstīm.

Un Igaunijas piemērs ir ļoti uzskatāms. Arī tur tieši tāpat ir publiskais sektors, ir nepieciešams palielināt tēriņus un dzīve rada savas korekcijas, bet pragmatisms, ar kādu igauņi darbojušies aizvadīto 15 gadu garumā, katru gadu sabalansējot savu valsts budžetu, ir tik pamācošs, tik kliezsošs un uzskatāms – kāpēc igauņi pašlaik var, bet mēs nevaram sabalansēt valsts budžetu.

*Papildu informācija – no preses sekretāra Mārtiņa Grāvīša
(martins.gravitis@bank.lv)*

Foto – Ilmārs Znotiņš, Latvijas Bankas arhīvs

EKSPORTA KREDĪTA GARANTIJAS – SAGAI DĀMI E IEGUVUMI

GATIS ĀBELE

*Ekonomikas ministrijas
Ārējo ekonomisko attiecību
un tirdzniecības politikas
departamenta direktors*

Latvijas ekonomikas nākotne – ilgtspējīga un vienmērīga izaugsme – ir atkarīga no mūsu uzņēmumu konkurētspējas pasaulē un galvenokārt no preču un pakalpojumu eksporta apjoma. To izskaidro tas vienkāršais fakts, ka Latvijas tirgus ir mazs – mēs spējam saražot daudz vairāk nekā patērēt; bet daudzus resursus, izejvielas un tehnoloģijas esam spiesti importēt, jo mums tādu nav, un tam nepieciešamā nauda ir jānopelna ārējos tirgos. Kā liecina pasaules prakse un attīstīto valstu pieredze, eksporta kredītu garantijas jeb apdrošināšana ir viens no nozīmīgākajiem finanšu instrumentiem eksporta veicināšanai, kas ļauj uzņēmējiem kāpināt eksporta apjomus, piedāvājot saviem ārvalstu partneriem atlikto maksājumu.

Eksporta tirgos pastāv politiskie un komerciālie riski, ar ko sastopas arī Latvijas eksportētāji darījumos ar pircējiem ārvalstīs. Attīstīto valstu uzņēmēji šādus riskus samazina, izmantojot savas valsts eksporta kredītu aģentūru pakalpojumus eksporta operāciju garantēšanai, kreditēšanai un apdrošināšanai.

Formulējot eksportkredīta būtību līdz tā līgumtiesiskajam skaidrojumam, to var aplūkot kā kredītu ar atlikto apmaksu, kas tiek piešķirts ārvalstu juridiskajām personām – Latvijas preču un pakalpojumu pircējiem.

Ar ieguldījuma fonda starpniecību komersantiem tiks nodrošināta pieeja ES struktūrfondu finansējumam komercdarbības uzsākšanai un attīstībai, piedāvājot paaugstināta riska aizdevumus, riska kapitāla finansējumu, tai skaitā arī eksporta kredīta apdrošināšanu.

Latvija pašlaik ir viena no retajām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm, kurā nepastāv eksporta kredītu garantiju sistēma, kas ļautu Latvijas uzņēmējiem kāpināt eksporta apjomus, piedāvājot saviem ārvalstu partneriem iespēju izmantot atlikto maksājuma nosacījumus. Tādējādi netiek izmantotas iespējas, kas būtiski ietekmē valsts makroekonomiskos rādītājus. Ieviešot Latvijā eksporta kredīta apdrošināšanas un garantēšanas pakalpojumus, varētu samazināt uzņēmējiem eksporta darījumu komerciālos, politiskos un katastrofu riskus, nodrošināt eksporta kredīta finansēšanu, tādējādi veicinot eksportu.

Uzņēmēji izjūt eksporta garantiju trūkumu

Latvijas finanšu nozarē nav attīstīti ilgtermiņa eksporta kreditēšanas instrumenti. Šobrīd Latvijas komercbankas eksporta pircējiem un pārdevējiem izdod garantijas, kredītvēstules, kā arī piedāvā citas dokumentārās operācijas, bet

Studentu zinātnisko darbu konkurss

Latvijas Banka izsludinājusi ikgadējo Latvijas augstskolu studentu zinātnisko darbu konkursu. Studenti tiek aicināti apzināt un analizēt vairākus tēmu lokus, tai skaitā valsts nākamā stratēģiskā mērķa – eiro ieviešanas – perspektīvas; ekonomikas ārējo sektoru – dažādus eksporta konkurētspējas aspektus; finanšu tirgu – kredītēšanas ietekmi uz tautsaimniecību, pensiju fondu pārvaldes tirgu.

Tēmas jāaplūko Latvijas vai Baltijas valstu tautsaimniecības aspektā:

- Nominālās un reālās konverģences perspektīvas eiro ieviešanas kontekstā.
- Administratīvi regulējamo cenu loma tautsaimniecībā, to pamatojuma un turpmākā ietekme uz cenu konverģenci.
- Darba tirgus un algu veidošanās mehānisms, to ietekme uz cenām.
- Maksājumu bilances tekošā konta un ārējā parāda ilgtermiņā uzturamais līmenis.
- Eksporta konkurētspējas analīze: izmaksu un strukturālie faktori.
- Ārvalstu tiešo investīciju ietekme uz ekonomikas izaugsmi tautsaimniecības sektoru dalījumā: vai ir vērojama tehnoloģiju pārnese?
- Eiropas Savienības fondu ietekme uz tautsaimniecības attīstību un cenu līmeni īsā un ilgākā laikā.
- Komerccarbības regulējuma un atbalsta sistēmas vērtējums salīdzinājumā ar Latvijas galvenajiem konkurentiem ārējos tirgos un tās pilnveidošanas iespējas uzņēmējdarbības investīciju klimata uzlabošanai Latvijā.
- Kredītēšanas ietekme uz tautsaimniecību: transmisijas mehānismi un ietekmes kvantitatīvais novērtējums.
- Pensiju fondu pārvaldes tirgus: efektivitāte, konkurence, potenciāls.

Informācija par konkursa nosacījumiem rodama Latvijas Bankas interneta lapas www.bank.lv sadaļā "Paziņojumi, jaunumi".

Konkursa darbi Latvijas Bankā jāiesniedz no 2009. gada 18. maija līdz 29. maijam, rezultāti tiks publicēti 2009. gada 15. jūnijā Latvijas Bankas interneta lapā.

Konkursa uzvarētājiem paredzēts piešķirt sešas godalgas, pirmās vietas ieguvējam – tūkstoš divsimt latu.

2007. gadā studentu zinātnisko darbu konkursā tika iesniegti daudzi darbi. Labāko pētījumu autori no Rīgas Ekonomikas augstskolas un Latvijas Universitātes viesojās Latvijas Bankas Naudas muzejā.

tie praktiski ir vienīgie speciālie instrumenti, kas pieejami eksporta finansēšanai. Taču šie instrumenti – garantijas un kredītvēstules – galvenokārt ir īstermiņa, tādējādi eksportētāji tos nevar izmantot vidēja termiņa un ilgtermiņa darījumiem. Īstermiņa instrumenti ir pieejami eksporta darījumiem uz ES valstīm, kur atliktais maksājums nav garāks par pusgadu. Pašreiz bankas vietējiem eksportētājiem nepiedāvā tādus pašus instrumentus eksporta darījumiem uz citām valstīm un ar garāku atliktā maksājuma termiņu.

Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas 2007. gada pētījumu "Par Latvijas uzņēmumu prioritātēm un galvenajām problēmām ārējā ekonomiskajā darbībā, eksporta veicināšanu un ārējās konkurētspējas paaugstināšanu" 37,3% uzņēmēju kā vienu no galvenajiem faktoriem, kas kavē eksportu un tā pieaugumu, min eksporta garantiju trūkumu.

Analizējot situāciju valstīs, kuras reizē ar Latviju pievienojās ES, bet kurās ir nodibinātas eksporta kredītu aģentūras, dati parāda, ka tur ir izdevies:

- palielināt kopējo eksporta apjomu (īpaši – uz valstīm ar augstu riska pakāpi);
- paplašināt savus eksporta tirgus (NVS reģions, strauji augošās ekonomikas, Ziemeļāfrika u.c.);
- nostiprināties esošajos tirgos.

No visa iepriekšminētā izriet viena no svarīgākajām Ekonomikas ministrijas politikas iniciatīvām eksporta veicināšanā – eksporta kredītu garantēšanas sistēmas ieviešana, lai Latvijas uzņēmēji varētu drošāk veikt eksporta operācijas ārvalstu tirgos ar augstāku riska pakāpi. Lielākā daļa Latvijas banku pauž viedokli, ka ir nepieciešama eksporta kredītēšanas garantiju aģentūra, kas piedāvātu papildu nodrošinājumu izsniegtajiem eksporta kredītiem – garantijas vai apdrošināšanas formā. Finanšu sektora dalībniekiem tas ļautu paplašināt piedāvājumu un samazināt esošo instrumentu cenas, padarot tos pieejamākus eksportētājiem. Valsts atbalstītai eksporta kredītu garantēšanas sistēmai šajā procesā ir nozīmīga loma.

Īss ieskats vēsturē

Latvijas ārējās tirdzniecības veicināšanai 1995. gadā tika izveidota valsts akciju sabiedrība Latvijas Eksportkredīts (LEK). Šī institūcija nodrošināja kredītēšanas un apdrošināšanas pakalpojumus laika posmā no 1995. līdz 2001. gadam, kopumā sniedzot atbalstu 148 projektiem. Kopējās saistības veidoja 8 718 000 latu, no tām kompensācijās tika

izmaksāti aptuveni 820 000 latu. Sākot ar 1998. gadu, LEK pamatkapitāls vairs netika palielināts, kā rezultātā strauji saruka šīs institūcijas atbalsta sniegšanas iespējas, un 2002. gada februārī Ministru kabinets pieņēma lēmumu par LEK likvidāciju.

Ņemot vērā eksporta kredītu apdrošināšanas sistēmas nepieciešamību, šī instrumenta pieejamības nodrošināšana tika iekļauta Latvijas eksporta veicināšanas programmā 2005.–2009. gadam. Viens no šīs programmas apakšmērķiem paredz attīstīt un nodrošināt Latvijas uzņēmējiem finanšu instrumentus eksporta veicināšanai, lai nodrošinātu vienlīdzīgas konkurences apstākļus ar citu valstu eksportētājiem.

Ekonomikas ministrija izstrādājusi arī nepieciešamo normatīvo bāzi – Eksporta kredītu garantēšanas likumu un tam pakārtotos Ministru kabineta noteikumus, lai varētu ieviest šo instrumentu.

Neskatoties uz visu iepriekš minēto, valsts budžeta finansējums eksporta kredītu apdrošināšanas sistēmas ieviešanai tomēr netika piešķirts.

Stiprinot eksportētāju konkurētspēju

Šobrīd ir aizsākts process, kas ļaus stiprināt Latvijas eksportētāju konkurētspēju ārējos tirgos: 2008. gada 16. jūlijā ekonomikas ministrs Kaspars Gerhards un Eiropas Investīciju fonda direktors Ričards Pellī (Richard Pelly) parakstīja līgumu starp Latvijas Republikas valdību un Eiropas Investīciju fondu par ES struktūrfonda ieguldījumu fonda izveidi; izstrādāta nepieciešamā normatīvā bāze; atrasts finansējuma avots – eksporta kredītu apdrošināšanai tiks novirzīti EUR 30 miljoni no ieguldījumu fonda piešķirtajiem līdzekļiem.

Saskaņā ar noslēgto līgumu EIF realizēs ieguldījumu fonda stratēģiju, izvēlēsies finanšu starpniekus, ar kuriem slēgt līgumus par konkrēto finanšu instrumentu ieviešanu, uzraudzīs noslēgto līgumu izpildi, veiks ieguldījumu fonda ieguldījumu portfeļa pārvaldību, kā arī izvietos ieguldījumu fonda brīvos līdzekļus.

Nākamais darba posms eksporta kredītu garantiju sistēmas īstenošanā sāksies pēc finanšu starpnieku (piemēram, bankas, riska kapitāla fondi u.c. institūcijas) noskaidroša-

nas – saskaņā ar līguma nosacījumiem Eiropas Investīciju fonds drīzumā plāno izsludināt pirmos konkursus finanšu starpniekiem.

Izmantojot finanšu instrumentus, kurus plānots ieviest ieguldījumu fonda ietvaros, mazais un vidējais komersants saņems finansējumu, kuru citkārt, piemēram, nodrošinājuma trūkuma vai pārāk augsta riska dēļ, nesaņemtu. Ar ieguldījumu fonda starpniecību komersantiem tiks nodrošināta pieeja ES struktūrfonda finansējumam komercdarbības uzsākšanai un attīstībai, piedāvājot paaugstināta riska aizdevumus, riska kapitāla finansējumu, tai skaitā arī eksporta kredīta apdrošināšanu.

Sākotnēji Latvijas komersantiem būs pieejami šādi eksporta kredīta apdrošināšanas pakalpojumi, ko sniegs valsts atbalstīta un konkursa kārtībā izvēlēta privāta apdrošināšanas akciju sabiedrība:

- īstermiņa (līdz diviem gadiem) eksporta kredīta komerciālo, politisko un katastrofu risku apdrošināšana darījumiem ar visām valstīm, izņemot ES dalībvalstis, Amerikas Savienotās Valstis, Austrāliju, Islandi, Japānu, Jaunzēlandi, Kanādu, Norvēģiju un Šveici;

- ja tiks panākta vienošanās ar Eiropas Komisiju, tad īstermiņa (līdz diviem gadiem) eksporta kredīta komerciālo, politisko un katastrofu risku apdrošināšana būs pieejama arī darījumiem ar ES dalībvalstīm, Amerikas Savienotajām Valstīm, Austrāliju, Islandi, Japānu, Jaunzēlandi, Kanādu, Norvēģiju un Šveici, ja eksportētājs ir mazais un vidējais komersants un viņa gada kopējais eksporta apgrozījums nepārsniedz 2 milj. euro.

Ieguldījumu fonda finansējums komersantiem tiks piešķirts nevis kā dāvinājums, bet kā ieguldījums pamatkapitālā aizdevuma vai garantijas veidā. Tas nozīmē, ka šis finansējums pakāpeniski būs jāatmaksā fondā atpakaļ un līdzekļi būs pieejami atkārtotam atbalstam citiem komersantiem. Tādējādi ieguldījumu fonda darbosies kā ilgtermiņa atbalsta instruments.

*Papildu informācija – Gatis.Abele@em.gov.lv
Foto – no Ekonomikas ministrijas arhīva*

AUGSTI KVALIFICĒTS DARBASPĒKS – VALSTS ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOSACĪJUMS

JŪLIJA PASTUŠENKO

Monētārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes
daļas vecākā ekonomiste

Iedzīvotāju labklājības pieaugums lielā mērā ir atkarīgs no tā, vai tautsaimniecībā pieaug to nozaru īpatsvars, kur top produkcija ar augstu pievienoto vērtību. Savukārt tam ir nepieciešams arvien vairāk augsti kvalificēta darbaspēka. Jau vairākus gadus ilgst diskusija, vai Latvijā vajadzētu ievest viesstrādniekus no trešajām valstīm. Ņemot vērā valsts makroekonomiskās attīstības perspektīvas un demogrāfijas tendences, Latvijas Banka atbalsta viedokli, ka nozīmīga loma darba tirgus saspilējumam mazināšanā un darba algu līdzsvarošanā ar produktivitāti būtu kontrolētai kvalificēta darbaspēka piesaistei no ārvalstīm.

Pieprasījums pēc viesstrādniekiem

Pasaules pieredze apliecina, ka valsts iekšienē nereti ir grūti atrast augsti kvalificētus darbiniekus, tāpēc šādos gadījumos daudzās valstīs, piemēram, ASV, Kanādā, Austrālijā un Šveicē nepieciešamās kvalifikācijas strādniekus piesaista no ārzemēm. Pēc Eiropas Savienības (ES) aprēķiniem, tuvāko 20 gadu laikā, lai atrisinātu demogrāfijas krīzi, no trešajām valstīm būs nepieciešams piesaistīt apmēram 20 miljonus strādājošo. Pašlaik ES no kopējā nodarbināto skaita tikai 1.7% ir trešo valstu augsti kvalificēti speciālisti, Austrālijā – 9.9%, Kanādā – 7.3%, ASV – 3.2% un Šveicē – 5.3%¹. Pēc Eiropas Komisijas (EK) vērtējuma, pasaulē no visiem nekvalificētiem imigrantiem 85% nonāk Eiropas Savienībā un 5% – ASV, savukārt no visiem kvalificētiem imigrantiem 55% dodas uz ASV un tikai 5% nokļūst ES.² Tas liecina par to, ka pagaidām augsti kvalificētiem imigrantiem ASV spēj piedāvāt atraktīvākus nosacījumus dzīvošanai un strādāšanai nekā ES. Pašreiz Eiropai lielākais izaicinājums ir piesaistīt strādājošos jomās, kur jau izjūt kvalificēta darbaspēka trūkumu (inženieri un IT). Tāpēc ES plāno ieviest līdzīgu sistēmu kā ASV Green Card – "zaļās kartes", kas ļautu piesaistīt kvalificētu darbaspēku no Āzijas, Āfrikas un Latīņamerikas, šo valstu profesionāļi

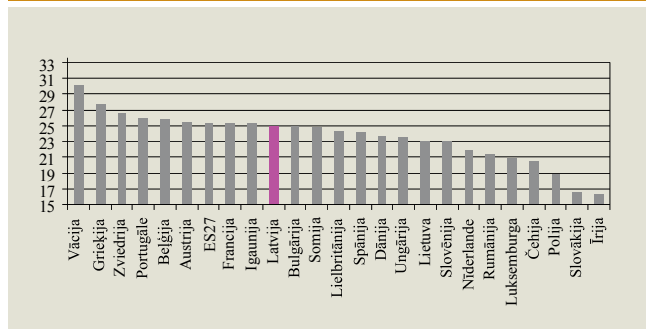
Valsts ieinteresētība
kvalificētu viesstrādnieku
piesaistīšanā varētu atvieglot
risināt nodarbinātības
jautājumu. Nepieciešama
mērķtiecīga valsts imigrācijas
politika, lai Latvijas
uzņēmumiem nepieciešamā
kvalificētā darbaspēka
piesaistīšana notiktu
koordinēti un kontrolēti.

¹ "Attractive conditions for the admission and residence of highly qualified immigrants", Eiropas Komisijas preses ziņojums, 2007. gada 23. oktobrī.

² EK komisāra Franko Fratini runa "Enhanced mobility, vigorous integration strategy and zero tolerance on illegal employment: a dynamic approach to European immigration policies" konferencē "High-level Conference on Legal Immigration", Lisabonā, 2007. gada 13. septembrī.

1. attēls

Iedzīvotāju nedarbspējīgā vecumā attiecība pret iedzīvotājiem darbspējīgā vecumā, %, 2008. g.

parasti izvēlas emigrēt uz Ziemeļameriku vai Austrāliju. Lai Eiropas Savienību padarītu pievilcīgāku talantīgiem cilvēkiem no visas pasaules, iecerēts pārskatīt migrācijas politiku. Ir izstrādātas vairākas direktīvas, tai skaitā arī tā sauktā "zilo karšu" sistēma. Direktīvas projektu EK prezentēja pagājušā gada rudenī. Jaunā sistēma ļautu augsti kvalificētiem viesstrādniekiem un viņu ģimenēm dzīvot un strādāt noteiktā ES dalībvalstī divus gadus, bet pēc tam termiņu varēs pagarināt, kā arī strādāt citā dalībvalstī. Projektā paredzēts, ja kādai darba vietai nevar atrast atbilstošu speciālistu ES pilsoņu vidū, tad imigrantam, lai dabūtu šādu atļauju, būs jāuzrāda diploms, jāpierāda vismaz trīs gadu profesionālā pieredze, jābūt darba piedāvājumam (kontrakts vismaz uz 1 gadu); nostrādājot piecus gadus ES, viņš automātiski iegūst pastāvīgās uzturēšanās tiesības.

Pagaidām tas ir tikai priekšlikums. Lai direktīvas varētu iedzīvināt, dalībvalstīm ir jāvienojas par kopīgo redakciju. Jāpiebilst, ka "zilo karšu" programma nav domāta, lai aizvietotu nacionālās sistēmas, kas dažās dalībvalstīs jau ir izveidotas kvalificēta darbaspēka piesaistīšanai.

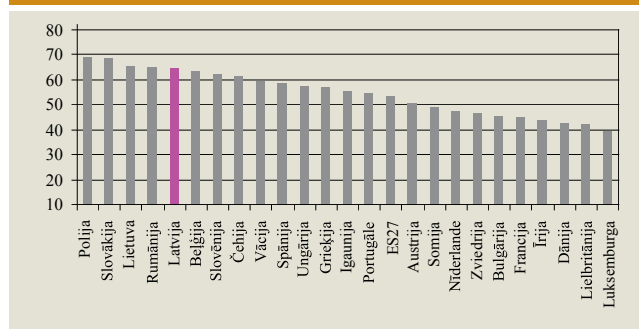
Situācija Latvijā

Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem Latvijā (tāpat kā, piemēram, Ungārijā, Itālijā un Vācijā) jau ir vērojams darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita kritums, un, atbilstoši EK prognozēm, nākotnē uzlabojums nav gaidāms. Tas nozīmē, ka vēl pieaugs to cilvēku skaits, kuru dzīves nodrošinājums būs atkarīgs no strādājošajiem darbspējīgajā vecumā. Lai arī šī problēma pašlaik ir aktuāla daudzās ES valstīs, Latvijā tā ir viena no nelabvēlīgākajām (skat. 1. un 2. att.).

Pašreizējā Latvijas migrācijas politika vērsta uz iekšējā darba tirgus aizsardzību, tomēr viedokļi par to, ka vajadzētu piesaistīt augsti kvalificētu darbaspēku, laiku pa laikam sabiedrībā tiek apspriesti. 2007. gadā Iekšlietu ministrijā tika izstrādāts projekts "Konceptija par migrācijas politiku nodarbinātības kontekstā". Dokuments tika izskatīts Valsts sekretāru sanāksmē un iesniegts Ministru kabinetā, tālākā izskatīšana ir atlikta. Konceptijā iekļauts 2007. gada sākuma situācijas apraksts, konstatēts, ka nav precīzu prognožu

2. attēls

Iedzīvotāju nedarbspējīgā vecumā attiecība pret iedzīvotājiem darbspējīgā vecumā, %, 2006. g.

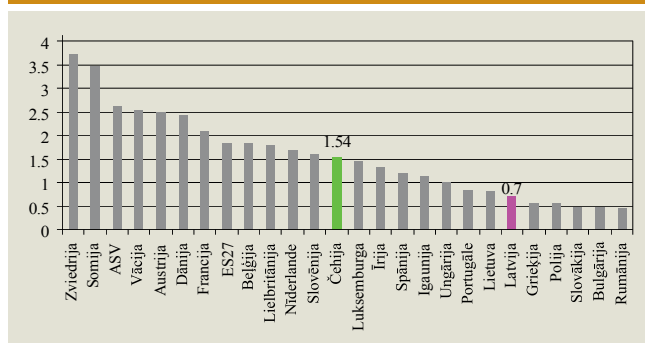
ne par pašreizējo, ne turpmāko darbaspēka trūkumu Latvijā konkrētās nozarēs un profesijās. Tajā pašā gadā Latvijas Universitātē veiktā zinātniskā pētījuma provizoriskie rezultāti³ liecina, ka gan tuvākajā laikā, gan vērtējot līdz 2020. gadam, daudzās tautsaimniecības nozarēs izjutīs darbaspēka, tajā skaitā arī kvalificētā, trūkumu.

Pašlaik Latvijā nav definēti ieeļošanas un uzturēšanās noteikumi augsti kvalificētam darbaspēkam no trešajām valstīm. Nav arī definēts, ko uzskatām par "augsti kvalificētu" – vai noteikts izglītības līmenis vai darba pieredze? Konceptijā minēts, ka viens no iemesliem, kāpēc Latvijā nav daudz viesstrādnieku, ir samērā augstās uzturēšanās un darba atļaujas saņemšanas administratīvās izmaksas. Darba atļaujas noformēšanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs, jāiesniedz daudz dokumentu, turklāt to nevar izdarīt Latvijā – tie jāiesniedz Latvijas Republikas diplomātiskajās pārstāvniecībās ārvalstīs. Noformēšanas procedūra netiek organizēta saskaņā ar "vienas pieturas aģentūras" principu.

Analizējot Latvijas darba tirgū notiekošo, ir vairākas iespējas: "neredzēt", kas reāli notiek, vai veidot vienu valsts ekonomiskās migrācijas vadības mehānismu, izstrādājot nosacījumus, kādos gadījumos un ar kādiem noteikumiem var piesaistīt noteiktas kvalifikācijas viesstrādniekus. Tas atvieglotu situācijas analīzi un atbilstošu risinājumu meklēšanu. Precīzi būtu jāformulē valsts pozīcija jautājumā par augsti kvalificētu viesstrādnieku imigrāciju: iespējams, Latvija varētu negaidīt, kamēr visā ES tiktu pieņemta "zilo karšu" sistēma, bet varētu pārņemt to ES dalībvalstu pozitīvo pieredzi, kuras veiksmīgi piesaista kvalificētu personālu. Kontrolēta imigrācija varētu būt viens no demogrāfisko saspīlējumu risinājumiem. Globālās konkurences apstākļos būtu ļoti svarīgi laikus pārorientēt ekonomiku no mazkvalificētā darbaspēka izmantošanas un produkcijas ar zemu pievienoto vērtību ražošanas uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku un ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Šinī ziņā Lielbritānija, Īrija un Čehija ir piemēri, kā to var sekmīgi īstenot.

³ LU "Detalizēts darbaspēka un darba tirgus pētījums tautsaimniecības sektoros", Nr. VPD1/ESF/NVA/04/NP/3.1.5.1/0001/0003, 2007.g.

Izdevumi zinātnei R&D, % ni IKP, 2006. g.

Lielbritānija un Īrija

Lai nodrošinātu Lielbritānijas ekonomikas konkurētspēju globalizācijas apstākļos, Lielbritānijas valdība jau kopš 2002. gada veicināja augsti kvalificēta darbaspēka ieplūšanu valstī, izmantojot "Augsti kvalificēto migrantu programmu" (*Highly Skilled Migrants Programme*). No 2008. gada jūlija to aizvieto līdzīga programma – "Pirmais līmenis (vispārīgais)" (*Tier1 (General)*). Tajā paredzēta piecu līmeņu punktu sistēma. Iegūstot attiecīgo punktu skaitu (minimums – 75), augsti kvalificēti speciālisti var imigrēt uz Lielbritāniju bez topošo darba devēju materiālā atbalsta. Tas nozīmē, ka viņi Lielbritānijā var ne tikai strādāt algotu darbu, bet var būt arī pašnodarbināti, tādējādi stimulējot privātā biznesa attīstību. Ar šīs programmas palīdzību tiek piesaistīti ārsti, zinātnieki, inženieri un citi augsti kvalificēti speciālisti. Pretendentiem jāpierāda angļu valodas zināšanas, jābūt vismaz bakalaura izglītībai un jāpierāda, ka savā dzimtajā zemē tiem bijusi pietiekami augsta darba alga.

Ekonomikas un uzņēmējdarbības pētniecības centra (Centre for Economic and Business Research) nesēn veiktajā pētījumā, izvērtējot augsti kvalificēto imigrantu ietekmi uz Lielbritānijas ekonomiku, secināts, ka, piemēram, 2006. gadā viņu devums iekšzemes kopproduktā veidojis 5%. Lielbritānijas gadījumā gan jāņem vērā, ka Londona ir viens no pasaules finanšu centriem, jau vēsturiski tur ir lielākā augsti kvalificētā darbaspēka koncentrācija – ap 45% no visiem strādājošiem.

Kopš 2007. gada 1. februāra līdzīga programma pastāv arī Īrijā, lai nepieciešamības gadījumā varētu ātri piesaistīt kvalificētus speciālistus no trešajām valstīm. Tā attiecas uz stratēģiski svarīgām profesijām, kur ir kvalificēta darbaspēka trūkums. Saskaņā ar šo shēmu Īrijas "zaļās kartes" ieguvējiem ir tiesības strādāt atļaujā norādītajā profesijā; atļauja ir derīga divus gadus, pēc tam to var pagarināt. Lai to saņemtu, jābūt atbilstoši kvalifikācijai un jāuzrāda Īrijas kompānijas darba piedāvājums. Lai pretendētu uz šo atļauju, noteikts arī minimālais gada atalgojuma apmērs (virs EUR 60 000 gadā, izņēmuma gadījumos – EUR 30 000). Jaunie noteikumi ļauj "zaļās kartes" īpašniekiem uzreiz pieņemt ģimenes iebraukšanu Īrijā, kas ir arī ceļš uz pastāvīgās dzīvesvietas iegūšanu pēc diviem gadiem. Saskaņā ar val-

dības prognozēm katru gadu Īrijā darbu šādi varētu uzsākt apmēram 10 000 kvalificētu imigrantu, īpaši tādās nozarēs kā zinātne un augstās tehnoloģijas. Tas, ka tagad ir atļauts atvest līdzīgi ģimeni un bērnus, ir ļoti būtisks faktors ārzemju kvalificētā darbaspēka piesaistīšanai, jo līdz šim tas nebija iespējams, turpretī, piemēram, ASV un Lielbritānijā tas bija atļauts.

Aprīlī publicētie statistiskie dati liecina, ka 14 mēnešu laikā, kopš šī programma stājās spēkā, Īrijas "zaļo karti" saņēmuši apmēram 4000 cilvēku, izsniegtas 3000 atļaujas ģimenes locekļiem. Pārsvārā tie ir Indijas, Filipīnu un ASV pilsoņi, kā arī viesstrādnieki no Brazīlijas, Bangladešas, Austrālijas, Ķīnas, Japānas, Ēģiptes un Malaizijas. Lielākā daļa atļauju izsniegtas veselības aprūpes un IT sektoros.

Čehijas piemērs

Čehijas Republika, kas pievienojās ES vienā laikā ar Latviju, arī sākusi veidot savu "zaļās kartes" sistēmu, lai piesaistītu kvalificētu personālu no valstīm ārpus ES. Tā vairāk līdzinās Īrijas, nevis ASV Green Card sistēmai. Tā ir daļa no plāna, kā apturēt tuvākajās desmitgadēs gaidāmo demogrāfisko krīzi un apstādināt darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita sarukumu Čehijā. Šopavasār Čehijas Rūpniecības ministrijas veiktajā pētījumā konstatēts, ka tuvāko divu gadu laikā valsts ekonomikai būs nepieciešami vismaz 5000 ārvalstu darbinieku, no kuriem ap 3000 – ar augstu kvalifikāciju. Jau tagad Čehijā nodarbināti nedaudz vairāk par 200 000 ārzemju pilsoņi, no kuriem apmēram 70 000 ieradušies no valstīm, kas atrodas ārpus ES.

2007. gada oktobrī valdība apstiprināja plānu trešo valstu pilsoņu piesaistīšanai darbam Čehijā. Jaunā kārtība, kas stāsies spēkā ar 2009. gadu, paredz trīs veidu "zaļās kartes": augsti kvalificētiem darbiniekiem ar universitātes diplomu, tehniskiem speciālistiem ar arodskolas diplomu un top-menedžeriem. Tikas izveidota arī brīvo darba vietu datubāze, kurā automātiski tiks iekļautas tās pozīcijas, kas neinteresē vietējos iedzīvotājus, šo datubāzi varēs apskatīt citās valstīs. Valdība plāno reklamēt šo programmu, lai parādītu, ar ko tā atšķiras no ASV un dažās citās Eiropas valstīs piedāvātajiem nosacījumiem; tiks iesaistītas arī Čehijas Republikas vēstniecības un konsulāti.

Paredzēts arī izveidot komandu, kas ļautu apvienot vairā-

Nauda – jaunumi

Monēta Basketbols averss

Monēta Basketbols reverss

Jubilejas un piemiņas monēta Basketbols

20. novembrī Latvijas Banka svinīgi laida apgrozībā šo sudraba monētu, kuras grafisko dizainu veidojusi māksliniece Frančeska Kīrke, ģipša modeli – tēlniece Ligita Franckeviča. Tās maksimālā tirāža ir 5 000 eksemplāru.

Par basketbola attīstību mūsu valstī kopš 1923. gada rūpējusies Latvijas Basketbola savienība, kas atzīmē savu 85. gadskārtu. Pašlaik norit sagatavošanas darbi 2009. gada Eiropas čempionātam basketbolā sievietēm Rīgā, kas ir vērtējams kā liels basketbolistu, treneru un sporta organizētāju nopelns.

No 2008. gada 1. oktobra apgrozībā ir jauna laidiena 10 latu naudas zīmes, tā atbilst Latvijas Bankas uzdevumam apgādāt iedzīvotājus ar drošu un kvalitatīvu naudu. Apgrozībā turpmāk atradīsies 1992., 2000. un 2008. gada laidienu 10 latu banknotes.

Monēta Latvijai 90 averss

Monēta Latvijai 90 reverss

Jubilejas un piemiņas monēta Latvijai 90

Laista apgrozībā 9. oktobrī, grafiskā dizaina un ģipša modeļa autors ir Aigars Bikše; sudraba monēta ir veltījums Latvijas valstij tās jubilejā; aversā tēlnieka Burkarda Džeņa veidotais pirmais valsts ģerbonis (trīs novadus vienojošās zvaigznes apjoz latviešu strēlnieku krūšu nozīmes starotā saule), reversā attēlotie bērni – valsts nākotnes apliecinājums.

kas darba atļauju apstiprināšanas procesā iesaistītās ministrijas. Piemēram, Iekšlietu ministrija ar tās pakļautībā esošo robežsardzi ir atbildīga par uzturēšanās atļauju izsniegšanu, Darba un sociālo jautājumu ministrija pārbauda, ka darbiniekus konkrētai pozīcijai tiešām nevar atrast starp Čehijas pilsoņiem, Ārlietu ministrija pārbauda, vai konkrētais amata kandidāts neapdraud nacionālo drošību, Rūpniecības un Tirdzniecības ministrija novērtē biznesa sektora vajadzības. Apvienojot attiecīgo ministriju pārstāvjus vienā struktūrā, varēs būtiski saīsināt trešās valsts viesstrādniekiem nepieciešamo atļauju saņemšanas laiku – pašlaik tas var ilgt līdz 120 dienām, turpmāk – līdz 30 dienām.

Kvalificētā darbaspēka piesaistīšana ir tikai daļa no pasākumu kompleksa, ko iecerējusi veikt Čehijas valdība. Tiek vienkāršotas arī jauno uzņēmumu dibināšanas procedūras, piešķirot vienādas tiesības gan vietējiem, gan ārvalstu uzņēmējiem. Čehijas teritorijā paredzēts atvērt vairākus zinātniskās pētniecības centrus, izmantojot ES Strukturālo fondu resursus valdības pētījumu un inovāciju programmas ietvaros. Tādējādi valsts vēl vairāk līdzekļu novirzīs zinātnes attīstībai, veicinās ražošanas ar augstu pievienoto vērtību attīstību, kā arī augsti kvalificēta darbaspēka piesaistīšanu no ārzemēm. Kā redzams 3. attēlā, jau tagad Čehijas izdevumi zinātnēi – rādītājs R&D, tas ir, Pētījumi un attīstība (*Research and Development*) attiecībā pret IKP vairāk nekā divas reizes pārsniedz Latvijas rādītāju.

Secinājums

Globālās konkurences apstākļos, ņemot vērā arī nelabvēlīgās demogrāfiskās prognozes, būtu ļoti svarīgi laikus pārorientēt Latvijas ekonomiku no mazkvalificēta darbaspēka izmantošanas un produkcijas ar zemu pievienoto vērtību ražošanas uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku un produktu ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Lai īstenotu šo tautsaimniecībai svarīgo mērķi, valsts ieinteresētība kvalificētu viesstrādnieku piesaistīšanā varētu atvieglot uzņēmējiem risināt nodarbinātības jautājumu. Nepieciešama mērķtiecīga valsts imigrācijas politika, lai Latvijas uzņēmumiem

(Nobeigums 12. lpp)

Latvijas Bankas padomē

(2008. gada septembris – 2008. gada novembris)

Latvijas Bankas padome 11. septembra sēdē nolēma samazināt rezervju normu banku saistībām virs diviem gadiem no 6% līdz 5%, kā arī rezervju normu visām pārējām rezervju bāzē iekļautajām saistībām no 8% līdz 7%. Lēmums stājās spēkā 2008. gada 24. oktobrī.

Savukārt 13. novembra sēdē Latvijas Bankas padome nolēma samazināt rezervju normu banku saistībām virs 2 gadiem no 5% līdz 3% un samazināt rezervju normu visām pārējām rezervju bāzē iekļautajām saistībām no 7% līdz 5%. Lēmumi par abu termiņu likmes samazinājumu stājas spēkā divos posmos – attiecīgi, par 1% no 24. novembra un vēl par 1% no 24. decembra. Centrālās bankas procentu likme – refinansēšanas likme, likme aizdevumu iespējai uz nakti un likme noguldījumu iespējai uz nakti – netika mainītas.

Nemot vērā, ka inflācija turpinājusi mazināties straujāk nekā sagaidīts reizē ar tautsaimniecības aktivitātes vājināšanos un līdz ar lēnāku kredītēšanas kāpumu ir būtiski samazinājusies banku sektora loma iekšzemes pieprasījuma uzturēšanā, ir iespējams turpināt mīkstināt stingras monetārās politikas noteiktos ietvarus finanšu tirgum, atbrīvojot bankām papildu finanšu resursus kredītēšanai, tā radot labvēlīgākus apstākļus tautsaimniecības izaugsmes nodrošināšanai. Šāda papildu finanšu resursu atbrīvošana bankām veicinātu to likviditātes uzlabošanu, ņemot vērā pašreizējo saspringto situāciju resursu piesaistē.

Latvijas Bankas padome apstiprināja "Sistēmas noteikumus dalībai SAMS" un "Sistēmas noteikumus dalībai EKS". Šie noteikumi pieņemti, lai vienkāršotu un vienkāršotu Latvijas Bankas maksājumu sistēmu (starpbanku automatizētā maksājumu sistēma bruto maksājumiem latos SAMS, elektroniskā klīringa sistēma maksājumiem latos un eiro EKS un maksājumu sistēma bruto maksājumiem eiro TARGET2-Latvija) juridisko ietvaru. Ir paplašināts to iestāžu loks, kam ir tiesības piedalīties SAMS un EKS ar ES valstu centrālajām bankām, Eiropas Centrālo banku un citām iestādēm, t.sk. Valsts kasi, kuras sniedz maksājumu pakalpojumus Latvijā.

Jaunā redakcijā tika apstiprināti "Noteikumi par lata naudas zīmēm". Tajos reglamentēti ar banknošu un monētu izstrādi un apriti saistīti procesi, tai skaitā bojātu naudas zīmju maiņas kārtība. Interesenti ar dokumentiem var iepazīties Latvijas Bankas interneta lapā sadaļā "Tiesību akti".

(Turpinājums no 11. lpp.)

nepieciešamā kvalificētā darbaspēka piesaistīšana notiktu koordinēti un kontrolēti. Tādējādi tiktu aizpildītas vakantās amatu vietas, neizspiežot no darba vietām pašreiz nodarbinātos, netiktu radīta sociālā spriedze. Augstas klases profesionāļu piesaiste varētu uz laiku aizpildīt arī mūsu izglītības sistēmas radīto robu eksakto profesiju jomā.

Protams, kvalificētu viesstrādnieku piesaistīšana ir tikai viens no priekšnosacījumiem, lai valsts attīstītu ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Jābūt kompleksai pieejai arī investīciju piesaistē, skaidrai valsts nozaru attīstības un izglītības politikai, lai tiktu sagatavoti speciālisti, kas atbilstu tautsaimniecības vajadzībām.

Papildu informācija – julija.pastusenko@bank.lv

Foto – Aleksejs Meļihovs, Latvijas Bankas arhīvs

LATVIJAS BANKA

K. VALDEMĀRA IELĀ 2A • RĪGĀ, LV-1050 • TĀLRUNIS: 6 702 2300 • FAKSS: 6 702 2420
E-PASTS: INFO@BANK.LV • HTTP://WWW.BANK.LV
LATVIJAS BANKA, 2008

Pārpublicējot obligāta avota norāde. Reģistrācijas apliecība Nr. 1947